

Ekonomska aktivnost

Blage naznake oporavka: usporen pad industrijske proizvodnje i zabilježen rast prometa u trgovini na malo

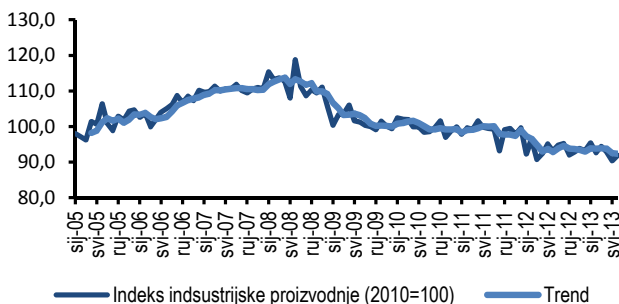
Kalendarski prilagođeni indeks industrijske proizvodnje u lipnju je pao za 1,5% u odnosu na isti mjesec prethodne godine, što je pozitivna promjena u odnosu na mjesec ranije kada je, prema

podacima DZS-a, industrijska proizvodnja na godišnjoj razini pala za 5,3%. Najveći rast industrijske proizvodnje zabilježen je u ostalom rudarstvu i vađenju (31,9%), dok je prerađivačka industrija zabilježila

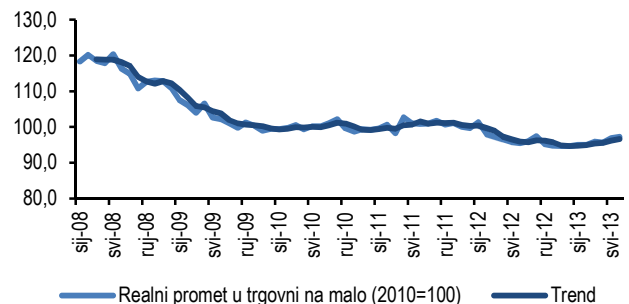
pad od 4,5% u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Razlog za blagi optimizam daje podatak o smanjenju zaliha gotovih proizvoda u ukupnoj industriji i prerađivačkoj industriji nakon četiri mjeseca uzastopnog rasta. Međutim, podaci ukazuju na

daljnje smanjenje broja zaposlenih u industriji, za 4,5% u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Desezonirani podaci o prometu u trgovini na malo pokazuju da je realni promet u toj djelatnosti u lipnju 2013. povećan za 2,7% u odnosu na isto razdoblje prošle godine.

Indeks industrijske proizvodnje 2010=100

Realni promet u trgovini na malo 2010=100

Bruto domaći proizvod

Iako je trend i dalje okrenut „prema dolje“, blago je usporen godišnji pad BDP-a.

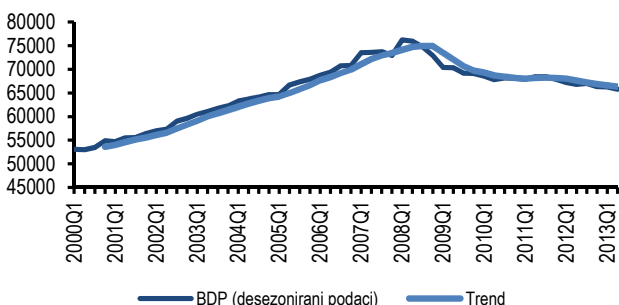
Prema prvim procjenama DZS-a, godišnji pad BDP-a je u drugom kvartalu 2013. usporen na -0,7%, s -1,5% u prvom kvartalu. Prema rashodnoj metodi, najveći doprinos rastu bruto domaćeg proizvoda u

drugom tromjesečju 2013. ostvaren je izvozom turističkih usluga, dok je najveći doprinos smanjenju ostvaren uvozom roba. Prema proizvodnoj metodi najveći doprinos rastu bruto domaćeg proizvoda u

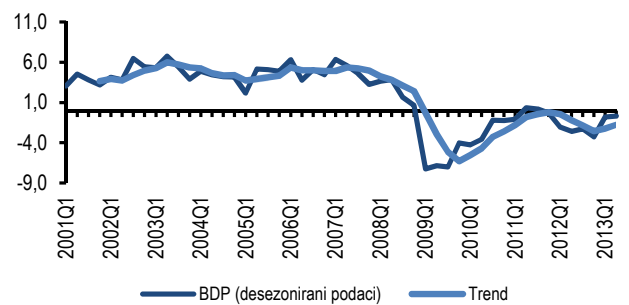
drugom tromjesečju 2013. ostvaren je u djelatnostima opskrbe električnom energijom i plinom te u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, dok je najveći doprinos smanjenju ostvaren u djelatnosti prerađivačke industrije. Podaci o BDP-u odražavaju

činjenicu da je količina padalina u drugom kvartalu 2013. bila značajno povećana u odnosu na isto razdoblje prošle godine, što je pridonijelo rastu proizvodnje električne energije.

Bruto domaći proizvod (desezonirani podaci)

Bruto domaći proizvod (godišnja promjena)

Životni standard i raspoloženje potrošača

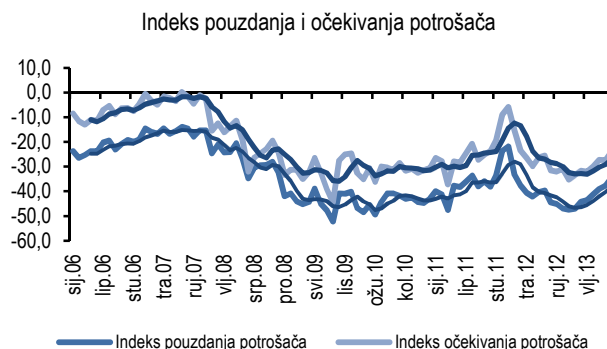
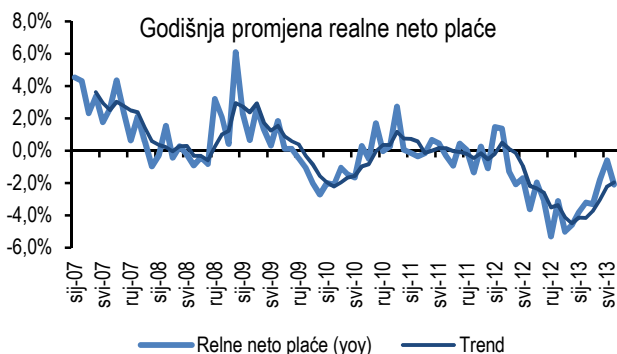
Pouzdanje i očekivanja potrošača u daljnjem su porastu unatoč nastavljenom padu kupovne moći i životnog standarda.

Prosječna realna neto plaća u lipnju 2013. godine ponovo je zabilježila pad. U odnosu na isti mjesec prethodne godine bila je niža za 2,1%, što je viši pad nego u svibnju, kada je smanjena za 0,7%.

Podaci o kretanju plaća prema djelatnostima pokazuju da je realni porast plaća na godišnjoj razini zabilježen u desetak djelatnosti, u čemu prednjače proizvodnja električne opreme (11,5%) te

proizvodnja računala, elektroničkih i optičkih proizvoda (9,6%). Unatoč smanjenju realne neto plaće, Indeks pouzdanja i Indeks očekivanja potrošača zabilježili su porast u lipnju 2013. u odnosu na prethodni mjesec, čime je nastavljen višemjesečni trend. Najveći porast optimizma

zabilježen je u odgovorima na pitanja o financijskoj situaciji kućanstva u prethodnih 12 mjeseci te o kretanju broja nezaposlenih osoba u sljedećih 12 mjeseci.

Tržište rada

Broj nezaposlenih osoba u daljnjem padu. Većina novozaposlenih i dalje u sektoru usluga.

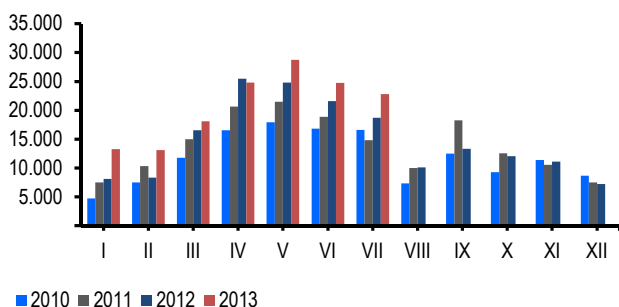
Prema privremenim podacima HZZ-a, na kraju kolovoza 2013. nezaposlenih je bilo 313 675. U odnosu na kraj srpnja broj se smanjio za 2 571 osoba. U srpnju je iz evidencije HZZ-a na temelju

zasnivanja radnog odnosa izašlo 22 812 osoba, što je 21,91% više nego u srpnju 2012. godine. U odnosu na lipanj 2013. godine taj je broj bio manji za 1 946 osoba. 20 306 osoba je zaposleno na

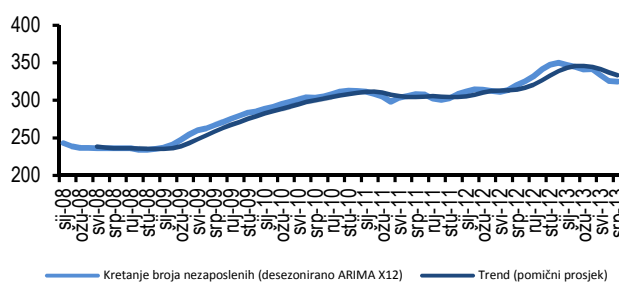
temelju radnoga odnosa (14,3 % više nego u srpnju prošle godine) i 2.506 osoba na temelju drugih poslovnih aktivnosti (registriranje trgovačkog društva, obrta, i sl.). Najveći broj osoba se zaposlio u djelatnosti pružanja smještaja te

pripreme i usluživanja hrane (23,1 %), trgovini na veliko i na malo (18,7 %) i prerađivačkoj industriji (16,7 %). No, ovime je sezonsko smanjivanje nezaposlenosti završeno, pa ćemo tek prema kraju godine moći prosuditi preokreće li se trend trajno prema dolje.

Zaposleni s evidencije

Kretanje broja nezaposlenih osoba u tisućama (desezonirani podaci)

Financijsko tržište i inflacija

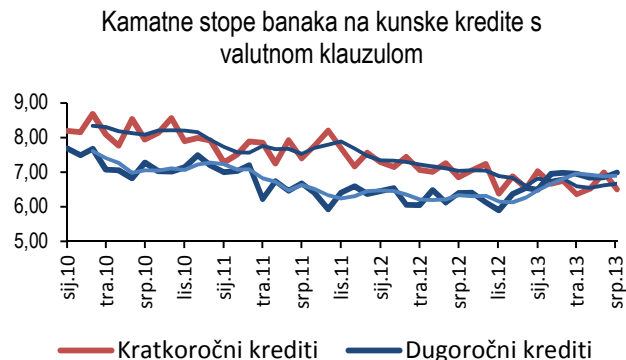
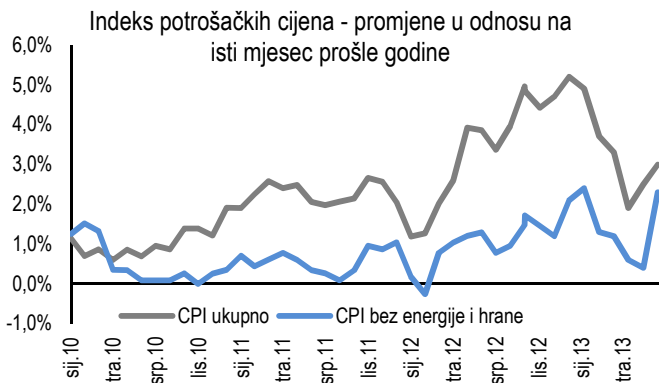
Rast međugodišnje stope inflacije i CDS spreada. Kamatne stope su vrlo blago povećane.

U srpnju 2013. došlo je do blagog ubrzanja stope inflacije, koja je u odnosu na isto razdoblje prethodne godine porasla za 3,0%, što je za 0,5 postotnih bodova više nego u lipnju. Bez cijena energije i hrane,

inflacija je u odnosu na srpanj 2012. porasla 2,3%, što je povećanje od 1,9 postotnih bodova u odnosu na svibanj. Kamatne stope na kratkoročne kunske kredite (s valutnom

klauzulom) u srpnju su blago smanjene, dok su kamatne stope na dugoročne kredite blago porasle. Najveći porast je zabilježen kod kamata na stambene kredite stanovništvu (0,05 postotnih bodova) i dugoročne kredite trgovačkim

društvima (0,03 postotna boda). CDS spread za Hrvatsku se u odnosu na kraj srpnja 2013. godine povećao i najviši je u skupini zemalja CESEE. Povećani spread odražava negativne prognoze agencija vezane uz kreditni rejting Hrvatske i zakašnjelu fiskalnu prilagodbu te neuvjeljive strukturne reforme.

DS Spread

Država	15.06.2013.	31.07.2013.	31.08.2013.
Hrvatska	325	320	338
Češka	60	65	60
Mađarska	295	315	324
Poljska	85	89	91
Rumunjska	198	200	205

Izvor: CEE Macro/Fixed Income Daily, Erste Bank

Vanjska trgovina i svijet

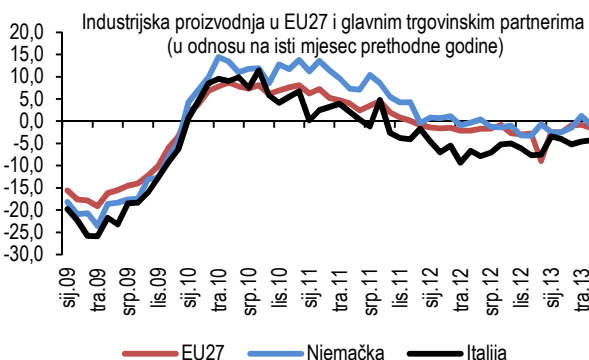
U lipnju 2013. došlo je do pada izvoza unatoč poboljšanju u inozemnom okruženju.

Ukupan robni izvoz (u eurima) je u lipnju 2013. zabilježio pad od 6,5% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Ako se serija izvoza korigira za izvoz brodova i nafte, pad je iznosio 4,2%. Najznačajniji rast izvoza (iznad 15%) ostvarila je djelatnost proizvodnje gotovih metalnih proizvoda osim strojeva i opreme te

proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda. Podatak o padu izvoza posebno zabrinjava jer je u lipnju došlo do oporavka (inozemne) potražnje u EU i Eurozoni. Industrijska proizvodnja u Europskoj uniji je prvi put u 19 mjeseci zabilježila porast u odnosu na isti mjesec prethodne godine, za 0,4%. Među zemljama glavnim trgovačkim

partnerima Hrvatske, u Njemačkoj je zabilježen porast industrijske proizvodnje za 2,4% u odnosu na isti mjesec prethodne godine, što je također najveći porast u proteklih 18 mjeseci. Kod najvažnijeg vanjskotrgovačkog partnera, u Italiji, industrijska je proizvodnja i dalje u negativnoj zoni, ali je međugodišnji pad

značajnije usporen s -4,3% u svibnju na -2,1% u lipnju. Narednih ćemo mjeseci s posebnom pažnjom pratiti održava li se pozitivan impuls rasta u EU i prenosi li se na rast hrvatskoga izvoza, jer izlazak Hrvatske iz krize u bitnome zavisi o ta dva čimbenika, a izostanak reakcije hrvatskog izvoza na potražnju iz EU zabrinjava.

POSLOVNA OČEKIVANJA U HRVATSKOJ: REDOVITA ANKETA PODUZETNIKA

Indeks pouzdanja u industriji

Optimizam s početka ljeta u kolovozu je „splasnuo“. Indeks pouzdanja u industriji je na razini iz rujna 2012.

Prva četiri pitanja u anketi o poslovnim očekivanjima u sektoru industrije odnose se na procjenu prethodne i trenutne poslovne situacije.

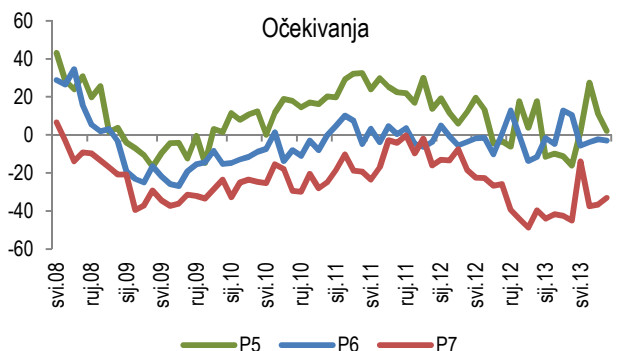
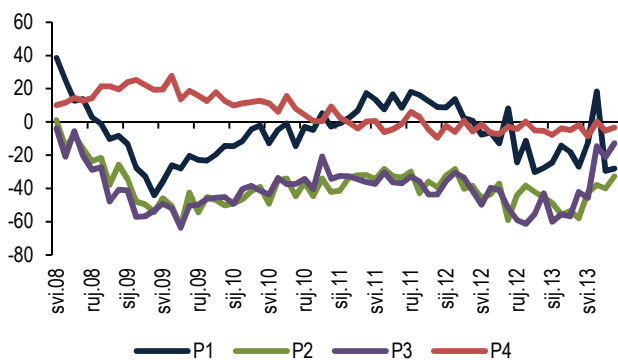
Negativna vrijednost indeksa P1 pokazuje da je veći dio poduzetnika ocijenio da se njihova proizvodnja u posljednja tri mjeseca razvijala

slabije od uobičajenog. Indeks stanja ukupnih narudžbi P2 pokazuje da je veći dio poduzetnika ocijenio njihovu razinu nižom od uobičajene, što upućuje na nedovoljnu potražnju za proizvodima, iako je minus manji nego proteklih mjeseci. Također, prema kretanju indeksa P3 može se

zaključiti kako su poduzetnici u kolovozu ocijenili da je stanje izvoznih knjiga narudžbi slabije od uobičajenog, ali i tu je minus manji nego proteklih mjeseci. Odgovori na pitanje o stanju zaliha gotovih proizvoda (P4) upućuju da je najveći broj poduzetnika ocijenio njihovo stanje uobičajenim.

Indeksi P5, P6 i P7 prikazuju rezultate odgovora na pitanja o očekivanjima poduzetnika.

Kretanje indeksa P5 upućuje da je veći broj poduzetnika odgovorio kako će se u sljedeća tri mjeseca proizvodnja u njihovim poduzećima povećati nego smanjiti. Indeks P6 upućuje da podjednaki broj poduzetnika očekuje kako će se njihove prodajne cijene u nadolazećem razdoblju povećati. Očekivanja poduzetnika u industriji o kretanju zaposlenosti (P7) su i dalje negativna i nalaze se na razini iz rujna 2012. godine.

Legenda:

Broj pitanja	Objašnjenje
P1	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, kako se razvijala Vaša proizvodnja tijekom protekla 3 mjeseca?
P2	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, smatrate li da je trenutno stanje Vaših narudžbi...?
P3	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, smatrate li da je trenutno stanje izvoznih narudžbi ...?
P4	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, smatrate li da je trenutno stanje Vaših zaliha gotovih proizvoda... ?
P5	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, na koji će se način prema Vašem mišljenju razvijati proizvodnja tijekom sljedećih 3 mjeseca? Hoće li se ona...
P6	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, na koji će se način prema Vašem mišljenju mijenjati Vaše prodajne cijene tijekom sljedećih 3 mjeseca? Hoće li se one...
P7	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, na koji način će se prema Vašem mišljenju mijenjati ukupan broj zaposlenih u vašem poduzeću tijekom sljedećih mjeseci? Hoće li se on...

Kvalitativni odgovori +/-
povećati se/ostati isto/smanjiti se;
više nego dovoljno/dovoljno/manje nego dovoljno

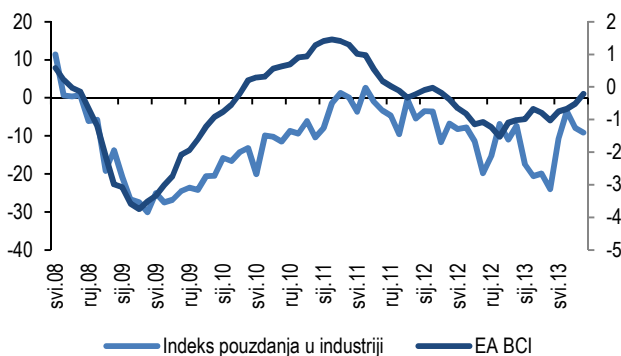
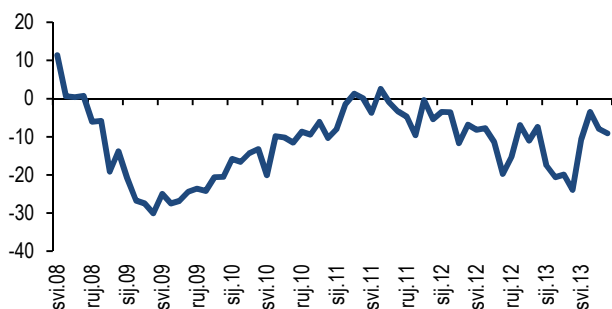
Na temelju gore prikazanih odgovora konstruirana se Indeks pouzdanja u industriji. Budući da su poduzetnici stanje u knjigama narudžbi ocijenili nižim od

uobičajenog, da očekuju smanjenje proizvodnje u sljedeća tri mjeseca, a da su stanje zaliha ocijenili uobičajenim, u posljednja dva mjeseca je došlo do blagog pada

pouzdanja poduzetnika u sektoru industrije. Business Climate Indicator Eurozone (EA BCI) pokazuje da je optimizam poduzetnika u Eurozoni veći nego u

Hrvatskoj: dok pouzdanje u Eurozoni raste, u Hrvatskoj se smanjuje. To je u skladu s uočenim izostankom prelijevanja početka rasta u EU na hrvatski izvoz.

Indeks pouzdanja u industriji

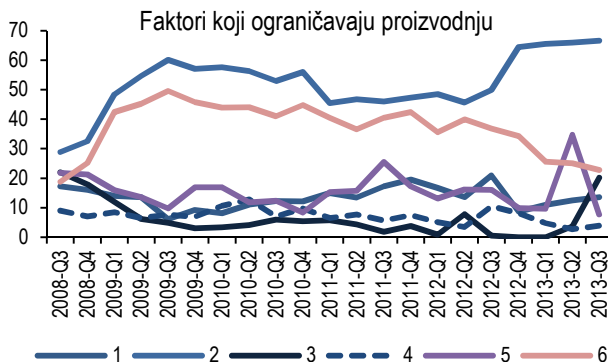
Kvartalni pokazatelji

Najveća prepreka proizvodnji je i dalje nedostatak potražnje, a financijska ograničenja su u drugom dijelu godine „popustila“. Iskorištenost kapaciteta poduzeća je porasla na razinu s početka godine.

Osim na mjesečnoj razini, ankete u sektoru industrije se provode i na kvartalnoj razini. Jedan od najzanimljivijih kvartalnih indikatora je onaj koji pokazuje procjenu faktora koji ograničavaju proizvodnju pojedinog poduzeća. Najvišu vrijednost od početka mjerenja imaju indikatori 2 i 6, koji su vezani uz faktore nedovoljne potražnje i „ostale“ faktore. U tom kontekstu, razlog za zabrinutost

daje povećanje faktora koji upućuje na ograničenu potražnju u trećem kvartalu 2013. godine. S druge strane, u istom je razdoblju došlo do pada indeksa koji upućuje na ograničenja vezana uz ostale faktore. U drugom i trećem kvartalu došlo je do rasta indeksa koji upućuje na nedostatak radne

snage, dok se indeks koji upućuje na financijska ograničenja u trećem kvartalu smanjio nakon značajnijeg rasta u drugom kvartalu. Kao najmanju prepreku proizvodnji, većina poduzetnika ocjenjuje nedostatak materijala i opreme.

Legenda

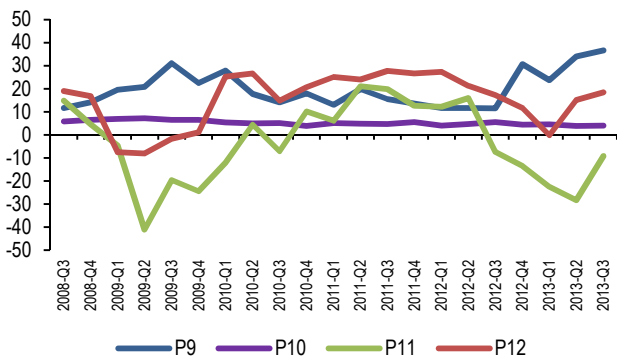
Pitanje	Odgovor
Koji su trenutno glavni ograničavajući faktori Vaše proizvodnje?	1. Nema ih
	2. Nedovoljna potražnja
	3. Nedostatak radne snage
	4. Nedostatak materijala i/ili opreme
	5. Financijska ograničenja
	6. Neki drugi faktori

U kvartalnim odgovorima mogu se vidjeti vrijedne informacije o kapacitetima proizvodnje i osiguranoj proizvodnji u budućem razdoblju, kao i o razvoju stanja narudžbi u prethodnim mjesecima. Na prvom se grafikonu može vidjeti

da su u prvom kvartalu 2013. poduzetnici ocijenili kako su njihovi kapaciteti i više nego dovoljni s obzirom na stanje narudžbi i očekivanu potražnju. Odgovor o osiguranoj proizvodnji na temelju trenutnih narudžbi upućuje da se

broj mjeseci osigurane proizvodnje u prosjeku spustio na 4, što odgovara razini s kraja 2012. godine. Blago poboljšanje je zabilježeno na indeksu koji pokazuje kretanje narudžbi u posljednja tri mjeseca, a blagi

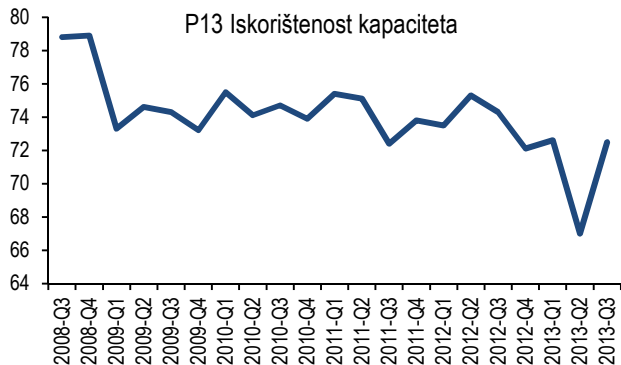
razlog za optimizam daje indikator očekivanja o kretanju izvoznih narudžbi. Prema odgovorima o iskorištenosti kapaciteta može se zaključiti kako je ona u trećem kvartalu 2013. porasla i dosegнула razinu od 72,5%.

Legenda:

Broj pitanja	Objašnjenje
P9	Ako uzmete u obzir trenutno stanje Vaših narudžbi i očekivane promjene u potražnji tijekom narednih mjeseci, kako ocjenjujete trenutni kapacitet Vaše proizvodnje? Kapacitet proizvodnje je....
P10	Koliko mjeseci proizvodnje Vam je osigurano trenutnim stanjem Vaših narudžbi?
P11	Na koji način su se razvijale Vaše narudžbe tijekom proteklih 3 mjeseca? Jesu li se...
P12	Kako će se prema Vašem mišljenju razvijati Vaše izvozne narudžbe tijekom narednih 3 mjeseca? Hoće li se one...
P13	S kojim kapacitetima trenutno radi Vaše poduzeće? Molim Vas da izrazite kapacitet kojim radite kao postotak od ukupnog mogućeg kapaciteta.

Kvalitativni odgovori +/-
povećati se/ostati isto/smanjiti se;
više nego dovoljno/dovoljno/manje nego dovoljno
Na pitanje P10 i P13 se odgovara brojkom

Indeks pouzdanja u trgovini na malo

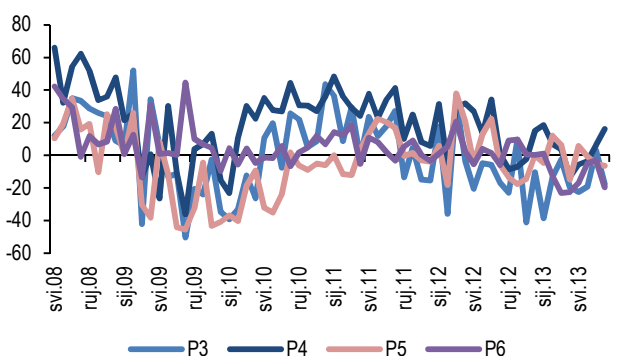
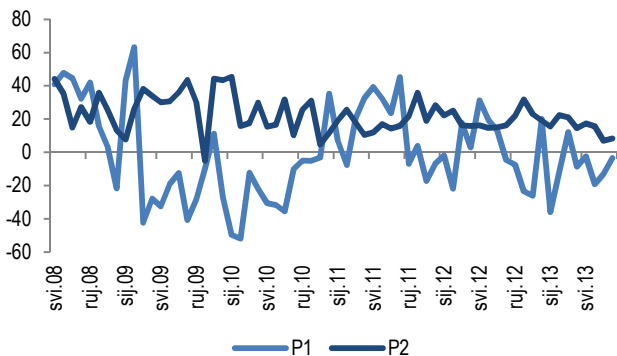
Indeks pouzdanja u trgovini na malo po prvi je put u pozitivnoj zoni nakon prosinca 2012. Međutim, njegova vrijednost je vrlo niska pa taj podatak treba tumačiti s dozom opreza.

Anketa o pouzdanju i očekivanjima u sektoru trgovine na malo vrlo je slična anketi o industriji. Prva dva pitanja u anketi o poslovnim očekivanjima u sektoru trgovine na malo odnose se na procjenu prethodne i trenutačne poslovne situacije.

Indeks P1 pokazuje da je veći dio poduzetnika ocijenio da je njihova prodaja u posljednja tri mjeseca bila nešto slabija od uobičajene. Indeks stanja ukupnih narudžbi P2 pokazuje da su poduzetnici procijenili njihovu razinu višom nego uobičajenom s obzirom na period u

godini. Preostala četiri indeksa prikazuju rezultate odgovora na pitanja o očekivanjima poduzetnika. Kretanje indeksa P3 upućuje da poduzetnici očekuju kako će narudžbe u narednom periodu ostati nepromijenjene. Indeks P4 upućuje da veći broj poduzetnika očekuje kako će se njihova prodaja u nadolazećem razdoblju povećati. Očekivanja poduzetnika o kretanju zaposlenosti (P5) su i dalje

negativna, ali se vrijednost kreće blizu 0 što znači da poduzetnici ocjenjuju kako će doći do vrlo blagog smanjenja broja zaposlenih u narednim mjesecima. Na pitanje (P6) o kretanju prodajnih cijena u sljedeća tri mjeseca, veći broj poduzetnika odgovorio je da očekuje njihovo smanjenje.

Legenda:

Broj pitanja	Objašnjenje
P1	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, kako se razvijala Vaša prodaja tijekom protekla 3 mjeseca?
P2	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, smatrate li da je trenutno stanje Vaših narudžbi...?
P3	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, na koji će se način prema Vašem mišljenju kretati narudžbe tijekom sljedeća 3 mjeseca? Hoće li se ona...
P4	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, na koji će se način prema Vašem mišljenju kretati prodaja tijekom sljedeća 3 mjeseca? Hoće li se ona...
P5	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, na koji način će se prema Vašem mišljenju mijenjati ukupan broj zaposlenih u vašem poduzeću tijekom sljedećih mjeseci? Hoće li se on...
P6	Ako isključite uobičajene sezonske promjene, na koji će se način prema Vašem mišljenju mijenjati Vaše prodajne cijene tijekom sljedećih 3 mjeseca? Hoće li se one...

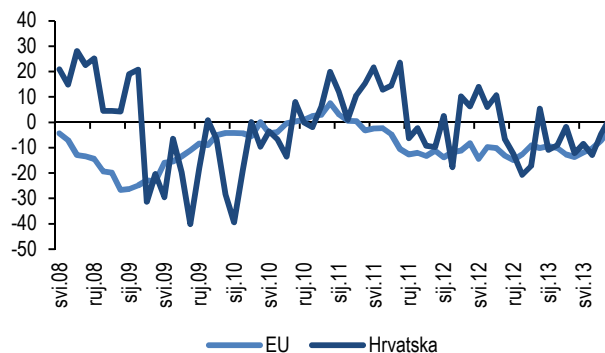
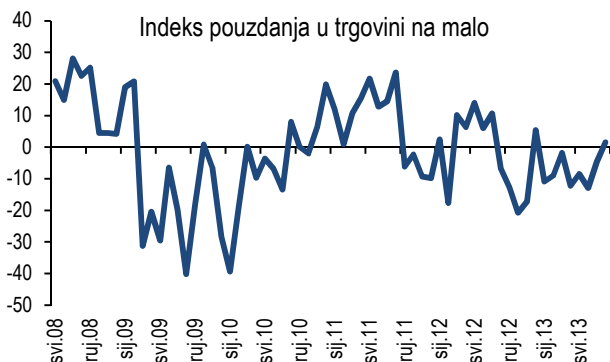
Kvalitativni odgovori +/-
povećati se/ostati isto/smanjiti se;
više nego dovoljno/dovoljno/manje nego dovoljno

Na temelju odgovora na ranije objašnjenja pitanja konstruirao se Indeks pouzdanja u trgovini na malo. Budući da su poduzetnici stanje na knjigama narudžbi ocijenili

višim od uobičajenog, da očekuju povećanje prodaje u sljedeća tri mjeseca, te da su stanje zaliha ocijenili uobičajenim, u posljednjim je mjesecima došlo do rasta

pouzdanja poduzetnika - indeks je u kolovozu prešao u pozitivnu zonu, prvi put od prosinca 2012. godine. Do rasta optimizma je u posljednjim mjesecima došlo i na razini EU, ali

je agregatni indeks pouzdanja za EU i dalje u negativnoj zoni, tako da u trgovini imamo obratan odnos prema indeksu EU u usporedbi s indeksima za industriju.

Metodološka objašnjenja

Sve mjesečne ankete imaju istu shemu odgovora. Za kvalitativna pitanja odgovori se najčešće daju na temelju ordinalne skale s tri opcije: „povećanje“ (+), „nema promjene“ (=), „smanjenje“ (-); ili „više nego dovoljno“ (+), „dovoljno“ (=), „nedovoljno“ (-); ili „preveliko“ (+), „adekvatno“ (=), „premalo“ (-). U nekim slučajevima ispitanici imaju izbor između četiri, pet ili šest opcija.

Shema odgovora drukčija je za kvantitativna pitanja. To su pitanja o iskorištenosti kapaciteta i periodima osigurane proizvodnje. U njima se traže odgovori u obliku postotka ukupnog kapaciteta ili broju mjeseci. Za pitanja o faktorima koji ograničavaju proizvodnju, predložena je lista potencijalnih odgovora od kojih ispitanici biraju jedan ili više faktora s odgovorima „da“ i „ne“.

Za svaki sloj se prvo računaju postoci odgovora za svaku opciju. U ovom su stadiju moguće dvije alternative: (i) jednostavno zbrajanje odgovora ili ponedirano zbrajanje. U prvom slučaju zbrajaju se pozitivni i negativni odgovori i izražavaju se kao postotak ukupnog broja poduzeća u razini. U drugom slučaju se primjenjuje ponder za svako poduzeće koji predstavlja njezinu veličinu (prema prometu, zaposlenosti ili proizvodnji). Cilj primjene pondera je povećanje usporedivosti odgovora i referentnih serija, a ne temelji se na *a priori* pretpostavci da veća poduzeća bolje prosuđuju i predviđaju.

U oba slučaja ishod za svaki sloj h , za svaku varijablu X , za zadani mjesec t , je vektor stupac:

$$X_h = (P_h, E_h, M_h),$$

gdje je P_h udio koji pokazuje povećanje (+), E_h udio koji prikazuje da nema promjene (=) i M_h udio koji pokazuje smanjenje (-)

Kada se dobiju rezultati za svaki sloj ukupni rezultati se računaju kao aritmetička sredina rezultata po slojevima. Ponder u ovom slučaju predstavlja relativna važnost svakog sloja u okviru populacije i najčešće se izvode iz službenih statistika, poput udjela dodane vrijednosti pojedinog sektora u ukupnoj industriji. U ovom se slučaju ponderiranje koristi kako bi se povećala kvaliteta uzorka. Ukupni rezultati za svaku varijablu su onda vektor:

$$X = (\sum P_h \cdot w_h, \sum E_h \cdot w_h, \sum M_h \cdot w_h),$$

gdje su w_h relativni ponderi za svaki sloj $\sum w_h = 1$, a

$$\sum P_h \cdot w_h + \sum E_h \cdot w_h + \sum M_h \cdot w_h = 100$$

Agregirana salda za svako pitanje se računaju na temelju distribucije različitih opcija u svakom pitanju. Salda su razlike između postotaka pozitivnih i negativnih odgovora ukupnog broja odgovora. Konkretno, ako pitanje ima tri alternativne opcije „povećanje“ (+), „nema promjene“ (=), „smanjenje“ (-); ili „više nego dovoljno“ (+), „dovoljno“ (=), „nedovoljno“ (-); ili „preveliko“ (+), „adekvatno“ (=), „premalo“ (-), te ako P, E i M ($P+E+M=100$) predstavljaju postotak ispitanika koji su odabrali opciju pozitivno, neutralno i negativno, saldo se računa kao

$$B = P - M$$

U slučaju pitanja sa šest opcija, tj. tri već navedene opcije uz dodatak opcija „vrlo pozitivno“, „vrlo negativno“ i „ne znam“, saldo se računa na temelju ponderiranih prosjeka. Ako P, E i M imaju isto značenje kao u prethodnom paragrafu, a PP predstavlja postotak ispitanika koji su odabrali opciju „vrlo pozitivno“, MM „vrlo negativno“, a N onih koji nisu odabrali niti jednu opciju (tako da je $PP+P+E+M+MM+N=100$), saldo se računa kao:

$$B = (PP + 1/2P) - (1/2M + MM)$$

Gornji izraz pokazuje da se vrijednost salda kreće u intervalu od -100, kada svi ispitanici biraju negativne opcije (ili najnegativniju opciju u slučaju pitanja s pet opcija) do +100, kada svi ispitanici biraju pozitivne (ili najpozitivnije) opcije.

Izvor podataka su Internetske stranice Europske komisije.